

Gravid i land- bruket

HVA BØR JEG TA HENSYN TIL?

©Marita Ruohoranta 2025
for Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Layout: Nora May Engeseth

OM DENNE HÅNDBOKA

Når man er gravid eller planlegger graviditet, kan det være nødvendig å ta ekstra forholdsregler eller unngå enkelte arbeidsoppgaver. Dette er for å ivareta både barnets og din egen helse, samt for å sikre tryggheten for dere begge.

Håndboka *Gravid i landbruket - Hva bør jeg ta hensyn til?* gir deg en oversikt over risikoer og farer du som gravid i landbruket må tenke over. Håndboka er delt i tre: fysiske farer, smitte og infeksjon, og kjemikalier. Håndboka er rettet mot gravide i landbruket og deres partner, jordmødre, rådgivere og ansatte i NAV mm.

INNLEDNING

Hvilke farer må jeg være oppmerksom på?

Mange gravide opplever at hormonene endrer seg betydelig, noe som kan påvirke både kropp og sinn på uventede måter. Endringene i kroppen har en viktig funksjon i svangerskapet, men de kan også føre til ubehag eller smerter for den gravide.

I landbruket er det flere forhold ved arbeidet som utgjør en risiko for den gravide. Dette inkluderer bruk av og eksponering for ulike kjemikalier; fare for smitte og infeksjon, særlig ved håndtering av dyr; og fysiske farer som støy, vibrasjoner, spark og unormale arbeidsstillinger.

Risikoen for fosterskade er til stede gjennom hele graviditeten, og kan føre til:

- Spontan abort
- For tidlig fødsel
- Lav fødselsvekt
- Medfødte misdannelser
- Dødfødsel
- Sykdommer som oppstår i fosterstadiet, men som først viser seg senere i livet

Hvilke rettigheter har du?

I dagens regelverk regnes ikke fosterskade som yrkessykdom. Det er derfor viktig at du som gravid tar forholdsregler. Du har rett til en trygg og sunn graviditet for deg og barnet ditt, samt tilgang til riktig informasjon om sikkerheten ved det arbeidet du utfører.

Dersom du ikke kan fortsette i arbeidet fordi arbeidsoppgavene eller forholdene på arbeidsplassen utgjør en risiko for fosterets helse, kan du søke om **svangerskapspenger**. Hensikten er å beskytte fosteret, og støtten er til gravide som ellers er friske. Dersom forhold ved ditt arbeid utgjør en risiko for fosterets helse, skal du ikke søke om sykemelding, men svangerskapspenger. Pengene utbetales fra dag én. Du kan lese mer om dette på Nav sine hjemmesider.

FYSISKE FARER

Landbruket er regnet som et farlig yrke, og fysiske farer utgjør en stor risiko for alvorlige skader og dødsfall. Gravide i landbruket bør være særlig oppmerksomme på omfanget av fysiske farer, og om mulig tilrettelegge både arbeidsplassen og oppgavene.

**STØYEKSPONERING
VIBRASJONER OG HUMPER
STØT/SPARK MOT MAGEREION/RYGG
TUNGE LASTER/BYRDER
UNORMALE/KREVENDE
ARBEIDSSTILLINGER/RØRSLER
MYE GÅING OG STÅING
TEMPERATUR
ARBEIDSSITUASJON
BEKLEDNING OG UTSTYR**

STØYEKSPONERING

Støyeksposering og stress etter 20. graviditetsuke medfører risiko, og den gravide bør unngå høyt støynivå for å beskytte fosteret.

Mulige konsekvenser: Kan føre til hørselskade hos fosteret, samt stress, tretthet og forhøyet blodtrykk hos den gravide (økt risiko for svangerskapsforgiftning).

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Bruk av hørselsvern	Den gravide kan bruke hørselsvern, men fosteret kan ikke beskyttes på samme måte.	Fosteret forblir utsatt for lyd, særlig lavfrekvent støy.
Kommunikasjon – må rope på én meters avstand	Viser høyt støynivå (over 85 dB).	Støy over 85 dB gjennom en arbeidsdag kan påvirke utviklingen av fosterets hørsel.
Lave frekvenser (<500 Hz)	Lavfrekvent støy dempes lite gjennom bukvegg, livmor og fostervann.	Slike frekvenser er særlig skadelige for fosteret, da dempingen er svært liten ved lave frekvenser.

VIBRASJONER OG HUMPER

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Vibrasjoner (traktor, ATV, minilaster, snøscooter)	Vibrasjoner fra kjøretøy og maskiner, særlig ved kjøring i ujevnt terreng.	Langvarig eksponering kan gi økt belastning på ledd og muskelfester. Det finnes rapporter om økt risiko for spontanabort, for tidlig fødsel og lavere fødselsvekt.
Humper (>25 km/t)	Kjøring i høy hastighet over ujevnt underlag øker vibrasjonsnivået.	Kan bidra til helkroppsvibrasjoner som påvirker den gravide negativt. Fare for støt/stor øyeblikkelig bevegelse i livmoren.
Bruk av vibrerende verktøy	Bruk av håndholdt utstyr som overfører vibrasjoner til kroppen.	Langvarig bruk kan gi muskel- og leddplager. Spesielt lavfrekvente vibrasjoner kan være uheldige for fosteret.

STØT/SPARK MOT MAGEREGIONEN/RYGG

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Fall, slag, trykk	Kan føre til traume mot foster og morkake. Risiko for skade på både mor og foster.	Morkake kan løsne (placentaløsning) og føre til indre blødninger. Kontakt fødeavdelingen med en gang, selv om det ikke er synlige symptomer! En akutt og potensielt livstruende tilstand. Smerter, blødning eller redusert fosterbevegelse, som kan være tegn på komplikasjon. Blødninger i livmoren.
Skader fra verktøy/ maskiner	Risiko for skade på både mor og foster. Mekaniske skader kan ramme mage eller rygg.	
Håndtering av dyr	Kan føre til støt eller spark mot magen/ sidene/rygg.	
Dårlig balanse	Øker risiko for fall og påfølgende traume.	

TUNGE LASTER/BYRDER

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Maks daglig totalbelastning	Ikke over 1000 kg per døgn.	
Etter 28 uker i graviditet	Maksimal belastning halveres.	Tretthet og søvnvansker, spesielt i tredje trimester. Tungpust og redusert bevegelsesfrihet mot slutten av svangerskapet.
Etter fødselen		Vær forsiktig med løft/ bæring for å redusere risiko for fremfall i livmoren.

UNORMALE/KREVENDE ARBEIDSTILLINGER/RØRELSER

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Håndtering av dyr, maskiner, bøyning, krav til balanse, opp og ned kjøretøy, trapper, stiger, høyde osv.	Gravide må ofte bøye seg, klatre eller bevege seg opp og ned i krevende situasjoner. Endret tyngdepunkt på grunn av voksende mage påvirker balansen.	Økt risiko for fall, som kan skade mor og foster, og i verste fall føre til morkakeløsning, blødning eller prematur fødsel.
Belastning på rygg og mage	Arbeid som krever at man bøyer seg fremover, vrir kroppen eller løfter tungt i skjeve vinkler.	Økt belastning på rygg, bekken og mage, kan føre til muskel- og leddsmarter, bekkenløsning og høyere risiko for ryggskader.
Redusert blodgjennomstrømning og oksygentilførsel	Langvarige eller tvungne arbeidstillinger.	Kan begrense blodstrømmen til bekken og mage, påvirke næring og oksygen til fosteret, og teoretisk øke risiko for lav fødselsvekt eller veksthemming.
Økt risiko for stress og tretthet	Krevende arbeidstillinger krever mer muskelkraft og balanse.	Tidlig utmattelse og fysisk stress kan øke risiko for svangerskapskomplikasjoner som høyt blodtrykk, svangerskapsforgiftning eller prematur fødsel. svangerskapskomplikasjoner som høyt blodtrykk, svangerskapsforgiftning eller prematur fødsel.

MYE GÅING OG STÅING

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
> 3 timer stående/gående	Hevelse, blodtrykksendringer, tretthet, belastning på muskel-skjelett og stress	Kan stimulere livmoren og øke risikoen for prematur fødsel. Redusert blodstrøm til livmoren og fosteret kan hemme fosterets vekst. Økt belastning på rygg, hofter, bekken og ben kan føre til smerter og tretthet, og påvirke blodtrykket med mulig svangerskapskomplikasjoner.
Pauser	Den gravide bør ta pauser hver 1-1,5 time fra 18 uker	Bytt mellom stående, sittende og gående arbeidstillinger, bruk støttestrømper om nødvendig for å redusere hevelse.

TEMPERATUR

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Høy/lav temperatur over lengre periode	Høyt blodtrykk, stress	Høye temperaturer kan øke risiko for høyt blodtrykk og svangerskaps-forgiftning, samt være stressende for barnet. Lave temperaturer kan øke risiko for prematur fødsel og lav fødselsvekt. Kan føre til dehydrering og overoppheting, som øker belastningen på hjertet og blodomløpet.
Plutselige store temperatur- endringer		Kroppen får mindre tid til å tilpasse seg, noe som kan gi stress på sirkulasjonssystemet og hormonbalansen.

BEKLEDNING OG UTSTYR

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Arbeids- utstyr	Økt risiko for ulykker, belastnings-skader.	Feil eller tungt arbeids- og verneutstyr kan øke risikoen for fall, klem- og støtskader, samt gi belastning på rygg, skuldre, nakke og bekken hos gravide, noe som kan føre til smerter og forverring av bekkenløsning.
Personlig verneutstyr	Redusert sikkerhet ved arbeid.	Feil eller tungt personlig verneutstyr gir redusert beskyttelse og øker tretthet, noe som igjen kan øke risikoen for uhell.

ARBEIDSTID OG ALENEARBEID

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Arbeidstid (>40 t/uke)	Høyt arbeidspress og lange arbeidstimer.	Kan gi stress og øke risiko for abort og prematur fødsel. Svært høy arbeidsmengde og stress øker sannsynligheten for spontan abort, spesielt i første trimester.
Belastning over tid (høyt tempo)	Stress og fysisk belastning.	Kan påvirke fosterets vekst og utvikling, og være en medvirkende faktor til lav fødselsvekt.
Tretthet	Økt hormonproduksjon (progesteron) gir døsighet. Kroppen jobber hardere for å støtte fosterets vekst, økt blodvolum og redusert oksygentilførsel til musklene gir trøtthet.	Kan gi endringer i blodtrykket og øke fare for svangerskapsforgiftning, økt risiko for ulykker, fare for prematur fødsel og lav fødselsvekt, samt stress og mental belastning.
Alenearbeid	Manglende overvåking eller kommunikasjon med andre.	Reduserer sikkerheten ved uhell eller akutte hendelser.
	Ingen mulighet til å forlate arbeidet ved behov.	Øker risikoen ved akutte svangerskapsrelaterte problemer.

SMITTEFARE OG INFESJSJON

Arbeid i landbruket, særlig håndtering av dyr, medfører risiko for smitte og infeksjon. Gravide i landbruket må være oppmerksomme på smittefare på arbeidsplassen og i tilknytning til arbeidsoppgaver som utføres. Godt smittevern og å unngå visse type oppgaver under graviditeten er essensielt for å redusere risikoen for fosterets og den gravides helse.

**FASILITETER
TOKSOPLASMER
LISTERIOSE
PAPAGØYESYKE
E. COLI/EHEC
Q-FEBER**

FASILITETER

Toalett, dusj, spiserom

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Ingen eller dårlige fasiliteter	Manglende hygiene eller begrenset tilgang til toalett.	Kan gi urinveisinfeksjon hos mor, som i verste fall kan føre til infeksjon hos foster/barnet.
Manglende spiserom/oppbevaring mat	Uregelmessig eller utilstrekkelig ernæring, nedsatt energinivå og tretthet, hygiene og mattrygghet.	Manglende spiserom og kjøleskap kan føre til lavt energinivå, tretthet, redusert konsentrasjon og dårlig ernæring, noe som kan påvirke fosterets vekst og øke risikoen for svangerskapskomplikasjoner. Uten kjøleskap eller egnede lagringsmuligheter kan det være vanskelig å oppbevare mat trygt, noe som kan gi risiko for matforgiftning.

TOKSOPLASMA

Parasitten *Toxoplasma gondii* er en av de vanligste parasittene. Smitte spres via unge katter og deretter ut i naturen med avføring. Kontakt med jord og vann gir også risiko.

Mulige konsekvenser: Primærinfeksjon hos gravide kan overføres til fosteret og forårsake hjerneskade, syns- og hørselskader, abort eller dødfødsel.

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Risiko-grupper	Dyrleger, dyrlegeassistenter, slakteriarbeidere, landbruksarbeidere og kennelpersonale.	Økt risiko for smitte til mor og foster. Toksoplasmose testes ikke automatisk ved graviditet: du må be å bli testet ved første rutineprøver i graviditet.
Symptomer hos mor	Lite symptomer, eventuelt influensalignende: feber, hodepine og muskelverk.	Vanligvis ufarlig for mor, men alvorlig for fosteret ved primærinfeksjon.
Forebygging	Gravide bør unngå kontakt med fødsler, spesielt hos små- og storfe, og håndtere jord og vann forsiktig.	Reduserer risiko for smitte og alvorlig sykdom hos fosteret.
Smitte-mønster	Smitte til fosteret skjer oftest i siste trimester, men tidlig smitte gir mest alvorlige skader.	Ufarlig for mor. Tidlig smitte kan føre til abort, dødfødsel eller alvorlige skader på fosteret.

LISTERIOSE

Bakterien *Listeria monocytogenes* kan smitte ved kontakt med infiserte dyr, forurenset mat, vann eller jord. Vanligste smittekilde er forurenset silofôr. Også funnet hos vilt, gnagere, griser og geit.

Mulige konsekvenser: Primærinfeksjon hos gravide gir ofte ingen symptomer eller milde influensalignende symptomer. Smitte tidlig i svangerskapet kan gi septisk abort. Kan forårsake alvorlig sykdom hos fosteret eller nyfødte (neonatal listeriose).

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Risiko-grupper	Gravide, eldre, mennesker med nedsatt allmenntilstand mm.	Listeriose testes normalt ikke. Unntaket er ved dødfødsler eller ved alvorlig infeksjoner hos nyfødt etter fødsel.
Symptomer hos mor	Lite symptomer, eventuelt feber, hodepine og muskelverk.	Vanligvis ufarlig for mor, men alvorlig for foster ved primærinfeksjon.
Forebygging	Gravide bør unngå kontakt med abortmateriale og fødsler hos små- og storfe, vise god håndhygiene og bruke hansker.	Reduserer risiko for smitte og alvorlig sykdom hos foster og nyfødte.

KLAMYDIOSE (EAE)/PAPEGØYESYKE

Klamydiose forårsakes av *Chlamydia abortus*. Smitte kan komme fra fugler som høns og kalkuner, men også småfe, storfe, gris og katt. Antas å overføres ved innånding av støv forurenset med organismen. **Sjelden sykdom.**

Mulige konsekvenser: Kan forårsake alvorlig sykdom hos fosteret, inkludert spontanabort eller dødfødsel.

E. COLI / ENTEROHEMORAGISK E. COLI (EHEC)

Bakterien finnes hos enkelte storfe og sau. Smitte skjer gjennom kontakt med avføring eller håndtering av upasteuriserte produkter som kjøtt og grønnsaker. Gravide er i risikogruppen.

Mulige konsekvenser: Gravide kan bli alvorlig syke med blodig diaré og nyreproblemer. Infeksjonen rammer vanligvis ikke fosteret direkte, men alvorlige komplikasjoner hos mor kan påvirke fosterets helse.

Q-FEBER

Q-feber forårsakes av bakterien *Coxiella burnetii*. Hyppigste smittekilde er sauer, storfe og geiter. Dyr med infeksjon skiller bakterier gjennom morkake, fosterveske, utflod, urin, melk, avføring og ull.

Smitte skjer via innånding av støv og aerosoler. Bakterien kan overleve i måneder og er motstandsdyktig mot uttørring og desinfeksjonsmidler.

Mulige konsekvenser: Gravide som smittes har økt risiko for spontanabort, preterm fødsel og intrauterin veksthemming.

Forebygging: Selv om sykdommen ikke er registrert hos dyr i Norge, anbefales testing ved akutt feber hos veterinærer og sauebønder under lamming.

KJEMIKALIER

Bønder og andre som arbeider i landbruket håndterer daglig en rekke kjemikalier og produkter som inneholder kreftfremkallende, arvestoffskadelige eller reproduksjonsskadelige stoffer - såkalte KMR-stoffer. Gravide skal ikke eksponeres for slike stoffer, og må være oppmerksom på hvilke type produkter og kjemikalier som håndteres under graviditet.

**KMR-STOFFER/PRODUKTER
OVERSIKT OVER H-KODER
OVERSIKT VETERINÆRE
LEGEMIDLER**

KMR-STOFFER/-PRODUKTER

Gravide skal ikke eksponeres for kreftfremkallende, DNA- eller forplantingsskadelige (KMR-merkede) stoffer. Nedenfor finner du noen eksempler:

KMR-stoff/ produkt	Bruksområde/ beskrivelse av produkt	Kommentar/ tiltak
Tiofanat-metyl	Soppsykdommer i pære, eple, plomme, kirsebær, kepaløk, kålvekster, purre, pryddplanter i veksthus og på åpen jord, samt nåletrær/bartreplanter.	Gravide bør ikke eksponeres. Bruk beskyttelse og unngå direkte kontakt.
Fungazil 100 SL	Beising av settepoteter (ubenyttede beisede settepoteter skal leveres til mottak for farlig avfall).	Gravide bør ikke håndtere produktet.
Basagran	Ugrasmiddel.	Gravide bør unngå eksponering.
Reglone	Nedvisning i potet, oljevekster, kløverfrøeng, ert og åkerbønne til modning, samt nedsviing av utløpere i jordbær.	Gravide bør ikke eksponeres. Bruk alltid personlig verneutstyr.
Zenit	Mot soppsykdommer på bygg, havre, hvete, rug og rughvete.	Gravide bør unngå kontakt med produktet og bruke beskyttelse.

I denne tabellen finner du en oversikt over hvilke H-koder som er koblet til KMR-stoffer. Databladet til hver kjemikalie er alltid viktig og skal være lett tilgjengelig for informasjon om sikker bruk og tiltak.

H-KODE	BETYDNING/RISIKO
H340	Kan gi genetiske skader
H341	Mistenkes å gi genetiske skader
H350/ H350i	Kan fremkalle kreft
H351	Mistenkes å kunne forårsake kreft
H360	Kan skade forplantningsevnen eller gi fosterskader
H360F	Kan skade forplantningsevnen
H360D	Kan gi fosterskader
H360FD	Kan skade forplantningsevnen og gi fosterskader
H360Fd	Kan skade forplantningsevnen, mistenkes å gi fosterskader
H360Df	Kan gi fosterskader, mistenkes å kunne gi fosterskader
H361	Mistenkes å kunne skade forplantningsevnen eller gi fosterskader
H361f	Mistenkes å kunne skade forplantningsevnen
H361d	Mistenkes å kunne gi fosterskader
H361fd	Mistenkes å kunne skade forplantningsevnen og mistenkes å kunne gi fosterskader
H362	Kan skade barn som ammes

Følgende veterinærlegemidler skal ikke håndteres av gravide:

Kjønnsormonpreparater (Dinolyttic®, Alizine®, Suprelorin®, Vetocin og Receptal®),

Nandrolon (Myodine®),

Mineralkortikosteroidet desoksykorton (Zycortal®), Bedinvetmab (Librela®),

Tiamazol og karbimazol (Apelka, Felimazole og Vidalta®),

Ropinirol (Clevor®),

Tetrakosaktid (Cosacthen®)

Triamcinolon (Dermanolon®, Recicort®),

Deksametason (Dexaject®),

Fentanyl (Fentadon®),

Metadon (Insistor®, Semfortan®),

Kaliumbromid (Libromide®)

Mitrazapin (Miratraz®),

Trilostan (Vetoryl®),

Frunevetmab (Solensia®)

Tigilanoltiglat (Stelfonta®)

Legemidler som inneholder hjelpestoffet NMP (Bayvantic®).

ANDRE KJEMIKALIER

	Beskrivelse	Mulige konsekvenser
Karbon-monoksid (CO) / Kullos	Fargeløs, luktfri, smakløs og ikke-irriterende gass. Dannes ved ufullstendig forbrenning, for eksempel eksos fra traktor i fôringssentral, eller bruk av bensin- og dieseldrevet utstyr som strømaggregater og gressklippere.	Gravide kan være mer følsomme for CO. Tar oksygen fra blodet (hemoglobin) og kan føre til oksygenmangel hos fosteret. Symptomer hos mor kan inkludere hodepine, svimmelhet, kvalme, forvirring, brystmerter, og i alvorlige tilfeller bevisstløshet og død. Selv sporadisk eksponering kan være skadelig.
Bly	Eksempler: håndtering av storvilt (innmat, kjøttdeig), batterier (traktor, bil).	Gravide kvinner og barn opp til syv år er mest følsomme for bly. Ingen nedre sikkerhetsgrense er fastsatt. Bly kan redusere reproduksjon og skade foster/barn, spesielt hjerneutvikling.
Plantevern-midler	Stoffer som skal verne mot, hemme eller forebygge angrep av planteskadegjørere som skadedyr, sopp og ugras. Ingen kjent sikker grenseverdi for gravide. Kan komme inn i kroppen via hud, pusting eller svelging.	Gravide skal unngå all kontakt med plantevernmidler, inkludert maskiner eller utstyr som har vært i kontakt med midler, samt klær og sko brukt under sprøyting. Gravide bør heller ikke oppholde seg i drivhus under sprøyting, og må vente minst 2 dager etter fullstendig lufting før de går inn. Eksponering kan skade kjønnseller og overføres til neste generasjon, og kan også påvirke fosterets arvestoff, med risiko for abort, misdannelser eller kreft i barndommen.

Flytende nitrogen (i sæddunk)	Fargeløs, ikke brennbar væskeform ved -196 °C. Kald nitrogengass synker ned mot gulvet, men varmes raskt opp og stiger. Kald gass kan sees som tåke, men blir usynlig når den varmes opp. Ikke giftig, men mulig farlig ved kvelning, frostskafer eller trykkulykker.	Gassen kan være kvelende ved manglende ventilasjon eller i lukkede rom. Gravide må sikre god ventilasjon og unngå opphold i områder med akkumulert nitrogengass. Hvis nitrogenet lagres i en lukket beholder uten trykkventil, kan trykket bygge seg opp og føre til eksplosjon
Oxytocin (Vetocin®)	Brukes til hest, storfe, gris, sau, geit, hund og katt. Stimulerer rier ved fullt åpen livmorhals, hjelper livmoren å trekke seg sammen etter fødsel og kontrollerer blødning. Kan også stimulere melkeproduksjon hos dyr.	Gravide og ammende bør unngå håndtering av preparatet. Kan gi sammentrekninger i livmoren og dermed risiko for spontanabort eller tidlig fødsel.
Progestogen (Relmont® vet)	Hjelper dyret med å bli kjønnsmodent og starte eggøsning. Progesteron er et sterkt hormon som påvirker reproduksjonssystemet.	Høy eller langvarig eksponering kan ha uønskede virkninger på reproduksjonssystemet. Ettersom risikoen for bivirkninger hos ufødte barn ikke kan utelukkes, bør gravide unngå å håndtere slike stoffer.

REFERANSER

Lest oktober 2025.

Graviditet og arbeidsmiljø Arbeidstilsynet
Hvordan bør arbeidsmiljø tilrettelegges for gravide? STAMI
Risikovurdering av gravides arbeidsmiljø - NEL - Norsk Elektronisk
Legehåndbok
Gravid ved NTNU - Kunnskapsbasen - NTNU
Gravid | Mattilsynet
Arbeid med dyr og smittefare Arbeidstilsynet
Metodebok Smitteforebyggende tiltak på fødeavdelingen
eHåndbok - Gravide helsearbeidere og forholdsregler mot smitte
Medisin - Veterinærkatalogen
Skjema for tilrettelegging og omplassering ved graviditet Hos friske
gravide skal det ikke brukes sykemelding, men svangerskapspengen
Gravides og ammendes arbeidsmiljø - Arbeidstilsynet Danmark
Graviditet och amning - Arbetsmiljöverket Sverige
Protecting pregnant workers and new mothers: employers - Common
risks UK
<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m259/m259.pdf> (2008)
P2500031_plantevern_2025.indd
Graviditet og kjemikalier - For ansatte
Ruohoranta, M. (2017). Landbruk og graviditet. Hvilke risikoer
finns det for foster og den gravide i landbruket? [Masteroppgave].
Høgskolen i Sørøst-Norge. Fakultet for Helse- og sosialvitenskap.
DOI: 10.13140/RG.2.2.22608.66565

OM FORFATTEREN

Marita Ruohoranta er sykepleier og jordmor med erfaring siden 1994. Hun har videreutdanning innen Landbrukets HMS (2015) og leverte i 2017 en avhandling om landbruk og graviditet. Med bakgrunn som tidligere melkebonde har hun en særlig faglig interesse for helse, arbeidsmiljø og svangerskap i landbruket, og kombinerer praktisk erfaring med solid helsefaglig kompetanse.

STØTT OSS I ARBEIDET MED Å STYRKE VELFERDSORDNINGENE!

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er en partipolitisk uavhengig organisasjon som arbeider for å bedre jordbrukets økonomiske og sosiale rammebetingelser. Økt matproduksjon, bedre velferdsordninger, lokal foredling, god dyrevelferd og å fjerne samordninga er viktige saker for organisasjonen.

BLI MEDLEM!

Som medlem vil du bli en del av fellesskapet og kan være med å påvirke norsk jordbrukspolitik. Vi har gode medlemsfordeler på blant annet forsikring fra Gjensidige og arbeidstøy fra Wenaas.

Les mer og meld deg inn:
smabrukarlaget.no/bli-medlem

**Norsk Bonde-
og Småbrukarlag**

www.smabrukarlaget.no | [@bondeogsmabrukarlaget](https://twitter.com/bondeogsmabrukarlaget)